

Szabó Ferenc

/levéltáros, Szeged/

SZEGED FELSZABADULÁSÁNAK BIBLIOGRÁFIÁJA

SZEGED FELSZABADULÁSÁNAK BIBLIOGRÁFIÁJA

SZEGED
1964

Nagyobb városaink közül Szeged szabadult fel elsőként. A demokratikus Magyarország megteremtésének első lépései sok tekintetben Szegedhez fűződnek. Így mindannak, ami a város felszabadulásától (1944. október 11.) hazánk egész területének szabaddá válásáig, 1945. április 4-ig Szegeden történt, történelmünkben nagy jelentősége van.

A felszabadulás és az azóta eltelt két évtized történetének kutatása az utóbbi időkben teljeseedik ki, s ennek a témakörnek az ismeretterjesztésben, a tudatkialakításban is jelentős szerepe van. A minél teljesebb forrásanyagra támaszkodó tudományos feldolgozás szükséglete egyrészt, másrészt pedig a mindennapos népművelés, a szakkörök, politikai és igazgatási szervek gyakran jelentkező igénye évek óta sürgette már a témában egy sokoldalú, a lehetőség szerint teljességre törekvő bibliográfia megszületését.

Szabó Imre munkája,* amelyet a város felszabadulásának 20. évfordulójára a Városi Somogyi Könyvtár tett közzé, ezt a szükségletet mélységben és mennyiségben is egyaránt jól kielégítő segédlet. Gyűjtése néhány kivétellel minden elérhető és a

témával foglalkozó nyomtatott anyagra kiterjed. A helyi lapok egykorú és későbbi évfolyamain kívül a Vörös Hadsereg kiadásában megjelent magyar nyelvű lapokból s a Szeged felszabadulása után egyideig még fasiszta kézben lévő főváros nyilas ujságaiból is kijegyezte a fontosabb címeket.

A gondos kiállítású kötet összeállítója a minél több irányú használhatóságra törekedett. Ennek érdekében a történetírás eredményei alapján, mesterségesen kialakított, tematikus csoportokba sorolta az összegyűjtött cimanyagot. Az egyes csoportokon belül először az önálló műveket, ill. azok egyes fejezetit, majd időrendben az egykorú sajtóanyagot közli. A több fejezetből álló műveket, az analitikus módszert követve, a fejezetcimeknek megfelelő tematikus

* (SZABÓ Imre): Szeged felszabadulásának bibliográfiája. [Közread. a] Városi Somogyi Könyvtár, [Szeged]. Szeged, 1964. 84 p. 23 t. 24 cm. - A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban meglévő mű raktári jelzete: 3-2138.

csoportokban annyiszor szerepelteti, ahány fejezet van bennük. (Ilyen meggon-
dolás alapján Lökös Zoltán: Szeged fölszabadulása. Szeged, 1945. c. munkája
pl. 27 alkalommal került említésre!) Hét fejezetben, harminchat téma köré cso-
portosítja a kötet az 574 tételből álló cimanyagot. A függelékben, további 5 cso-
portban, az előbbieket többnyire keresztvező felosztás szerint, további 198 tételt
kapunk. A cimanyagot 44 oldalas, főként a Somogyi könyvtár állományában ta-
lálható, korabeli falragaszokat ábrázoló, kiemelkedően értékes dokumentum-a-
nyag teszi teljessé. A bibliográfiai részben a mellékletekre minden esetben u-
talás történik. A címleírásokat, ahol ez szükségesnek látszott, általában találó,
pontos és történész szemmel is helytálló, rövid annotációk kísérik.

A kötetet jelentős, útmutató kezdeményezésnek tartjuk. Szabó Imre munká-
jának ebből a jellegéből fakad, hogy az összeállítás bizonyos mértékig kísérleti
jellegű is. Erényei, sikeres és ötletes megoldásai, gazdag anyaga mellett néhány
problémája is van, néhány ponton a kiegészítés, átalakítás kívánalma sem indoko-
latlan.

Bár kevés volt a rendelkezésre álló idő, hasznos lett volna, ha a bibliográ-
fia összeállítója éppen a másutt is megszülető, hasonló segédletek készítői szá-
mára, tájékoztatására rövid bevezetőben ismertette volna a szerkesztés, csopor-
tosítás elveit, nehézségeit.

A kötet fő problémáját az anyag csoportosítása jelenti. A véleményünk sze-
rint túlságosan részletező tematikai beosztást nem tartjuk mindenben célszerű-
nek. A közmunkáról, a hadüzenetről, a fegyverszünetről, a városi búzakölcson-
ról, a hidakról és a mozikról összeállított csoportok például kis terjedelmük
miatt is, könnyen és logikai-tartalmi törés nélkül beolvaszthatók lettek volna
máshová. A témacsoportok kialakítását feltétlenül hasznos lett volna a korszak-
ot jól ismerő történésszel megbeszélni.

A függelékben alkalmazott - nem tartalmi, hanem formális alapon készült -
felosztás nem szerencsés. A "Közlemények, felhívások, rendeletek" és a "Gyü-
lések" c. csoportok anyaga pl. már tartalom szerint kapott helyén megtalálható
volt. Ugyanez áll a "Plakátok" c. csoportra is. A függelék zöme ilyen módon
isméllést jelent, és a formális besorolás miatt kevésbé lesz használatos.

A szükségesnél részletesebb tematikai beosztás az oka a kötetben rep-
ten-nyomon található kétszeres, háromszoros, sőt négyszeres (pl. a 54-146-476-
547; 86-152-428-521; 11-34-225-481 számú tételek), a plakátok esetében nem
egyszer ötszörös címfelvételnek. A többszörös felvételek száma fölül van a
százon. A szerző dicséretes lelkiismeretességgel, a használhatóság érdeké-
ben a több tárgykört is érintő cikkek, tanulmányok, plakátok címeit annyiszor
szerepelteti, ahány helyre azok, tartalmukat vizsgálva, beoszthatóak voltak.
Ez a módszer a kötet használhatóságát gyakorlatilag nem érinti ugyan, mégsem
nevezhető gazdaságosnak. Nézetünk szerint kevesebb tárgycsoport kijelölése
és a külön nem kiemelt témacsoportok szerint készített tárgymutató összeállítá-
sa célszerűbb lett volna.

A túlnyomórészt pontosan eligazító annotációk néhány esetben semmit-
mondóak (pl. az 538. sz. tétel), itt-ott pedig hiányoznak. (40, 52, 480. tételszám)
Nem vehetjük különösebben az összeállító szemére, az adatok korrigálása ér-
dekében mégis megjegyezzük, hogy tévedés, mintha az 1944. október 14-én
kiadott (114. és 664. sz. alatti, továbbá a 16. mellékleten szereplő) szegedi
falragasz lett volna hazánkban az első, amelyben a szovjet parancsnokság a
munka megkezdését kezdeményezi. A legelső ilyen plakát 1944. szeptember
26-i keltezéssel Makón, az első felszabadult magyar városban jelent meg. Nem
helytálló a 482. tétel azon megállapítása sem, hogy az 1944. október 18-án
megindított Szegedi Népakarat lett volna "az új magyar demokratikus sajtó el-
ső kiadványa." Etekintetben a Békéscsabán 1944. október 11-én megjelent Al-
földi Népujság tartja az első helyet. Az első szabad hazai kommunista lap az
orosházi Népakarat (1944. október 15-től) volt a második-harmadik helyen

pedig a szentesi Magyar Népakarat és a Szegedi Népakarat osztozik. Mindkettő 1944. október 18-án indult meg. Ez utóbbiakat azonban csak a legújabb kutatások tisztázták.

A kötet összeállítójának további célja remélhetőleg az, hogy a huszadik évforduló kapcsán napvilágot látott bőséges anyagot és a később megjelenő cikkek, tanulmányok címeit összegyűjti s kiegészítésként közrebocsájtja. Ezzel együtt lehetne megoldani a felszabadulásra vonatkozó levéltári anyagról készített tematikus segédlet közlését is. Célszerű lenne a már említett, egykorú, környékbeli sajtó szegedi szempontú átnézése is, ahhoz hasonlóan, ahogy a debreceni Néplap esetében az összeállító tette. Így olyan érdekes összefüggéseket lehetne földeríteni, mint például azt, hogy a Vásárhely Népe első száma átvette a Szegedi Népakarat beköszöntő vezércikkét. (40.sz. tétel). A Délmagyarország egyideig Szeged határain messze túlterjedő hatású és olvasottságú orgánus volt. A környékbeli kisvárosok lapjai számos cikket átvettek belőle. Ennek föltárása sem lenne érdektelen.

A gondos, körültekintő anyaggyűjtés egy tontos tanulmányt mégis kifelejtett: Szabó Éva: Adalékok a Magyar Kommunista Párt szervezeteinek létrejöttéhez (1944. október - 1945. május). Párttörténeti Közlemények 1960. 1-2. sz. 75-112. l.

Megjegyzéseink, amelyek főként a kötetet használó kutató szemével készültek, nem érintik azt a meggyőződéses véleményünket, hogy a szóbanforgó bibliográfia mind a történészek, mind a népművelés munkásai számára hasznos, hiányt pótló, körültekintéssel, példás szorgalommal és ügyszeretettel készült összeállítás. Szabó Imre és mindazok, akik munkájában támogatták őt, eredményesen és színvonalasan dolgoztak.

HUNGARIKA-BIBLIOGRÁFIÁK A KRAUS KIADÓNÁL

A vaduzi (Liechtenstein) Kraus cég új lenyomat-kiadásban közzétette Apponyi Sándor 4 kötetes hungarika-bibliográfiáját. Ára 75 dollár. (Kraus Reprint Corporation. General catalogue 1965. 2. P. Reference works in the fields of liberal arts and the sciences. New York, 1965. 5.p.) - Ugyanez a katalógus még egy hungarika-vonatkozású bibliográfia reprint-kiadásáról ad hírt: Levickij, I. E.: Galiko-ruszszkaja bibliografija. 1-2. A bibliográfia a Galiciában, Magyarországon és Bukovinában 1801 és 1886 között megjelent rutén nyelvű kiadványokat tartalmazza. (I.m. 45.p.) - A Kraus cég katalógusa megtekinthető a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban.